

**Інформаційна довідка**  
**щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про**  
**адміністративні правопорушення щодо відповідальності за порушення**  
**вимог законодавства про державну допомогу суб'єктам господарювання»**  
**(реєстр. № 16025 від 04.09.2026)\***

***Анотація.** В інформаційній довідці аналізується доцільність внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за порушення вимог законодавства про державну допомогу суб'єктам господарювання у контексті проєкту Закону України (реєстр. № 16025 від 04.09.2026).*

*Проаналізовано відповідність запропонованих змін чинному адміністративно-деліктному законодавству та спеціальному законодавству у сфері надання державної допомоги суб'єктам господарювання, визначено потенційні ризики правозастосування. Окрему увагу приділено вивченню європейських стандартів надання державної допомоги й практичного досвіду Фінляндії, Швеції, Польщі, Румунії та Молдови у зазначеній сфері.*

***Ключові слова:** державна допомога, суб'єкт господарювання, Антимонопольний комітет України, адміністративна відповідальність.*

**Вступ**

Гармонізація українського законодавства із правилами Європейського Союзу (далі – ЄС) у сфері контролю за державною допомогою суб'єктам господарювання є одним із ключових складників євроінтеграційного треку України. Відсутність належних механізмів персональної відповідальності посадових осіб надавачів державної допомоги тривалий час залишалася системною проблемою правозастосування, що призводило до ігнорування обов'язку нотифікації Антимонопольного комітету України (далі – АМК) та створювало ризики надання незаконної допомоги. До того ж, така ситуація негативно впливала на конкурентне середовище серед суб'єктів господарювання.

Пропоновані проєктом Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за порушення вимог законодавства про державну допомогу суб'єктам господарювання» (далі – законопроєкт) зміни передбачають: запровадження у Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) відповідальності посадових осіб надавачів державної допомоги за порушення вимог законодавства про державну допомогу суб'єктам господарювання, уточнення строків накладення стягнень та розширення компетенції Антимонопольного комітету України.

**Основна частина**

Визнаючи необхідність удосконалення законодавства у сфері надання державної допомоги суб'єктам господарювання, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Питання правового регулювання державної допомоги вже було предметом аналітичної роботи Дослідницької служби Верховної Ради України і висловлені міркування будуть логічним продовженням попередніх напрацювань. Серед них,

зокрема: Інформаційна довідка щодо процедур надання державної допомоги в ЄС: загальні блокові винятки (GBER) (переговорний розділ 8. Конкурентна політика)<sup>1</sup>; Інформаційна довідка щодо права державної допомоги: особливості та послуги, що становлять загальний економічний інтерес держави (переговорний розділ 8 «Конкурентна політика»)<sup>2</sup>; Інформаційна довідка щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за порушення вимог законодавства про державну допомогу суб'єктам господарювання» (реєстр. № 15305 від 08.06.2026)<sup>3</sup>.

Пропонована нова стаття 166<sup>29</sup> КУпАП оперує поняттям «незаконної державної допомоги», тоді як у праві ЄС ключовим є поняття «недопустимої допомоги для конкуренції». Ця різниця має суттєве значення, оскільки «незаконна допомога» в українському контексті передбачає допомогу, надану з порушенням процедурних вимог, зокрема неподання повідомлення до АМКУ, або ж всупереч установленим строкам і порядку нотифікації. А тому йдеться про формальне порушення процедурних питань надання такої допомоги.

Водночас поняття «недопустимої допомоги» у праві ЄС визначається за результатами матеріальної оцінки впливу допомоги на ринок. Зокрема, навіть формально повідомлена і погоджена допомога може бути визнана недопустимою, якщо вона впливає на конкуренцію, створюючи переваги для окремих підприємств, чи іншим чином спричиняє нерівні умови для суб'єктів господарювання.

З огляду на це, законопроект фактично зосереджується на процедурних порушеннях, тоді як європейська практика охоплює матеріальну оцінку впливу допомоги, що потенційно має певний ризик термінологічної невизначеності та правової колізії: незрозумілим є, який момент слід вважати вчиненням правопорушення, – дату прийняття надавачем допомоги чи дату рішення АМК про визнання допомоги недопустимою.

Таким чином, без уточнення термінології та моменту правопорушення виникає небезпека різночитань у правозастосуванні, що напряду впливатиме на застосування статті 38 КУпАП щодо строків притягнення до відповідальності. Це, своєю чергою, створює можливості для уникнення відповідальності через сплив строків. Водночас вбачається можливим дублювання санкцій із господарсько-правовими заходами (наприклад, визнання допомоги недопустимою та її повернення).

<sup>1</sup> Інформаційна довідка щодо процедур надання державної допомоги в ЄС: загальні блокові винятки (GBER) (переговорний розділ 8. Конкурентна політика). Опубліковано 21 лютого 2025 року. Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: [https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/industry\\_policy/inform\\_references-indst/75918.html](https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/industry_policy/inform_references-indst/75918.html)

<sup>2</sup> Інформаційна довідка щодо права державної допомоги: особливості та послуги, що становлять загальний економічний інтерес держави (переговорний розділ 8 «Конкурентна політика»). Опубліковано 12 вересня 2025 року. Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: [https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/econ\\_fin\\_policy/inform\\_references-fpol/76696.html](https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/econ_fin_policy/inform_references-fpol/76696.html)

<sup>3</sup> Інформаційна довідка щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за порушення вимог законодавства про державну допомогу суб'єктам господарювання» (реєстр. № 15305 від 08.06.2026). Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: [https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/law\\_judic\\_activ/inform\\_references-pravsud/77844.html](https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/law_judic_activ/inform_references-pravsud/77844.html)

Також у контексті гармонізації з правом ЄС варто уточнити співвідношення понять «незаконна» та «недопустима» допомога і момент виникнення складу адміністративного правопорушення. Такий підхід забезпечить передбачуваність, єдність практики й відповідність європейським стандартам у сфері контролю державної допомоги.

Слід також взяти до уваги, що частиною надавачів державної допомоги на базовому рівні є виконавчі органи сільських, селищних, міських рад. Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» прийняття рішень про місцеві програми підтримки підприємництва належить до власних (самоврядних) повноважень рад, а отже покладення на посадових осіб органів місцевого самоврядування адміністративної відповідальності за прийняття колегіальних рішень відповідними радами створює певну невизначеність щодо суб'єктів відповідальності, оскільки посадова особа (наприклад, керівник департаменту) лише виконує рішення ради. Таким чином, потребує уточнення суб'єкт правопорушення у сфері надання державної допомоги.

З огляду на зазначене, становить інтерес досвід окремих європейських держав щодо визначення суб'єктів відповідальності у сфері державної допомоги та співвідношення заходів відповідальності з превентивними механізмами контролю. Зокрема, Фінляндії, Швеції, Польщі, Румунії та Молдові притаманні різні моделі організації такого контролю, в яких поряд із відповідальністю відповідних суб'єктів застосовуються механізми попереднього консультування, електронного обліку та моніторингу, а також повернення незаконно наданої або отриманої державної допомоги. Так, *Фінляндія*<sup>4</sup> та *Швеція*<sup>5</sup> практикують систему превентивного консультування та автоматизованої оцінки державної допомоги. Первинним інструментом реагування на незаконну допомогу є інститут обов'язкового повернення коштів (recovery of aid) отримувачем до бюджету із нарахованими відсотками. Органам місцевого самоврядування надаються чіткі інструкції центральних органів, що мінімізує потребу у застосуванні персональних адміністративних покарань щодо посадових осіб.

У *Польщі*<sup>6</sup> уповноважений орган (UOKiK) здійснює жорсткий моніторинг, однак суб'єктом господарювання (recovery system), а не лише штрафуванням посадовців муніципалітетів. Також надавачі допомоги зобов'язані вносити дані до єдиної електронної системи реєстру допомоги, і, таким чином, система здійснює автоматичний контроль лімітів, що унеможливило несподіване порушення строків та обсягів надання допомоги посадовцями гмін.

У *Румунії*<sup>7</sup> практикується централізована електронна система попереднього скринінгу для муніципалітетів, що мінімізує випадки порушення строків подачі звітності.

<sup>4</sup> National aid schemes and State aid granted. Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland. URL: <https://tem.fi/en/national-aid-schemes-and-state-aid-granted>

<sup>5</sup> State aid guidance. Upphandlingsmyndigheten. URL: <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/en/statsstod/state-aid-guidance/>

<sup>6</sup> System Udostępniania Danych o Pomocy Publicznej. UOKiK. URL: <https://sudop.uokik.gov.pl/home>

<sup>7</sup> Consiliul Concurenței. Prezentare RegAS – Registrul Ajutoarelor de Stat din România. URL: <http://www.ajutordestat.ro/despre-noi/prezentare-regas/>

У Молдові<sup>8</sup> застосовуються диференційовані санкції до органів місцевої влади, із забезпеченням розширеної консультаційної підтримки перед застосуванням штрафів.

Аналіз зазначених підходів є доцільним для оцінки запропонованого законопроектом механізму відповідальності та визначення його відповідності принципам пропорційності й індивідуалізації відповідальності.

### **Висновки**

Розглядуваний законопроект є важливим кроком у напрямі гармонізації українського законодавства з правом ЄС у сфері контролю за державною допомогою суб'єктам господарювання, оскільки створює правові передумови для запровадження персональної відповідальності посадових осіб надавачів допомоги, що має сприяти підвищенню дисципліни у сфері нотифікації та прозорості рішень.

Водночас положення законопроекту потребують суттєвого уточнення стосовно термінології, визначення моменту правопорушення та суб'єктів відповідальності.

*Дослідницька служба  
Верховної Ради України*

*\*Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*

---

<sup>8</sup> Consiliul Concurenței. Official website. URL: <https://www.competition.md/>